

Doktor nauk medycznych Krzysztof Marek Brożek
- 50 lat w służbie historii medycyny

Doctor of Medical Science Krzysztof Marek Brożek
50 years in the service of the history of medicine

D r o g a z y c i a

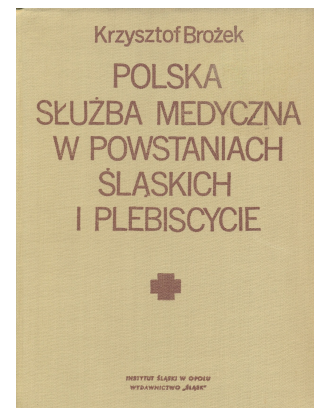
Informacje osobowe

Krzysztof Marek Brożek urodził się w Katowicach, 8 listopada 1941 roku. Rodzice, Karol i Stefania z domu Knapik, byli urzędnikami państwowymi. To im zawdzięcza swoje zainteresowanie historią Śląska. Zarówno Jego ojciec, jak i matka, byli zaangażowani po 1918 roku w budowaniu państwowości na Górnym i Cieszyńskim Śląsku. Brat - prof. zw. UJ Andrzej Brożek (1933-1994) - był znanym historykiem, badaczem migracji i Polonii, specjalistą w zakresie zagadnień śląskich i niemcoznawczych. Wujek - Ludwik Brożek (1933-1994), zwany "śląskim Estreicherem", zachęcał bratanka do biografistyki lekarzy.

W małżeństwie zawartym w 1974 roku ze Sławomirą z Hilewiczów (1946-2010), technikiem analityki medycznej, ma dwóch synów: Grzegorza (ur. 1975), doktora nauk medycznych, specjalistę chorób wewnętrznych i Jędrzeja (ur. 1980), magistra inżyniera górnictwa.

Wykształcenie

Po ukończeniu szkoły podstawowej w Katowicach uczęszczał w latach 1955-1959 do Liceum Ogólnokształcącego im. M. Kopernika, także w Katowicach. Następnie, od 1959 roku studiował na Wydziale Lekarskim Śląskiej Akademii Medycznej (ŚAM), gdzie 7 maja 1966 roku uzyskał dyplom lekarza. Stopień naukowy doktora nauk medycznych został Mu nadany uchwałą Rady Wydziału Śląskiej Akademii Medycznej 30 czerwca 1971 roku, na podstawie pracy *Polska służba medyczna w powstaniach śląskich i plebiscycie 1918-1922*. Promotorem pracy był doc. dr praw Andrzej Stanisław Rożanowicz, a recenzentami: płk doc. dr hab. Stefan Wojtkowiak z Wojskowej Akademii Medycznej w Łodzi i doc. dr Witold Łobzowski, kierujący Zakładem Organizacji Ochrony Zdrowia ŚAM w Katowicach. W publicznej obronie pracy uczestniczyła grupa powstańców śląskich, m.in. lekarze z trzeciego powstania: dr med. Jan Górny z Katowic, jeden z głównych organizatorów sanitariatu powstańczego, szef sanitarnej grupy „Wschód” i dr med. Tadeusz Sokołowski z Sosnowca, powstańczy lekarz kolumny sanitarnej nr 5. Za tę interdyscyplinarną rozprawę doktorską z pogranicza medycyny, historii i sztuki wojennej otrzymał z rąk prof. dr med. Witolda Rudowskiego w dniu 11 stycznia 1974 r. nagrodę Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia i Opieki Społecznej. Praca ta, została opublikowana w 1973 roku przez Instytut Śląski w Opolu i Wydawnictwo „Śląsk” jako dzieło samoistne wydawniczo, wchodząc już na trwałe do historiografii powstań śląskich i plebiscytu. Uzyskała kilkanaście recenzji. Do dzisiaj jest przywoływana i cytowana.

Podczas pracy zawodowej nie przerwał procesu kształcenia zdobywając tytuł specjalisty w trzech dziedzinach medycyny. Pierwszy stopień specjalizacji uzyskał w 1971 r. z higieny szkolnej, następnie w 1977 r. z medycyny społecznej oraz w 1982 roku z medycyny ogólnej. Drugi stopień specjalisty w dziedzinie organizacji ochrony zdrowia uzyskał w 1980 r., a w dziedzinie medycyny ogólnej – w 1985 roku. Dodatkowo, legitymował się uprawnieniami do badań profilaktycznych.

Przebieg pracy zawodowej

W ochronie zdrowia przepracował czterdzieści lat w okresie od 01.10.1966 do 01.01.2007. Początkowo, po odbyciu dwuletniego stażu podyplomowego w szpitalach miejskich w Rybniku

- gdzie był stypendystą Miejskiej Rady Narodowej - pracował przez dziewięć lat (1969-1977) jako lekarz szkolny w szkołach podstawowych i w Państwowym Domu Dziecka Nr 1 w Katowicach, pełniąc przez ostatnie dwa lata funkcję wojewódzkiego inspektora medycyny szkolnej w Wojewódzkim Zespole Ochrony Zdrowia Matki, Dziecka i Młodzieży w Katowicach. Jednocześnie udzielał się jako wolontariusz w Zakładzie Nauk Społecznych ŚAM, gdzie Jego mentorem był doc. dr Andrzej Rożanowicz. W dalszych czterech latach (1977-1981) kierował Wojewódzkim Ośrodkiem Kadr Medycznych w Katowicach. Kolejne sześć lat (1982-1987) poświęcił medycynie ogólnej pełniąc funkcję kierownika Przychodni Rejonowych Nr 18 i Nr 22, także w Katowicach.

Pracę w charakterze nauczyciela akademickiego rozpoczął 16 września 1987 roku, jako adiunkt Śląskiej Akademii Medycznej. Podjął się tam zorganizowania od podstaw Katedry i Zakładu Historii Medycyny. Katedrą kierował przez 15 lat, do czasu jej likwidacji w 2001 roku. W chwili rozwiązania Zakład zatrudniał trzech adiunktów. Po zamknięciu Katedry i Zakładu Historii Medycyny kontynuował pracę na stanowisku adiunkta ŚAM w Zakładzie Pedagogiki i Filozofii Wydziału Opieki i Oświaty Zdrowotnej. Z tym miejscem pracy związany był przez ostatnie sześć lat, do przejścia na emeryturę - 01 stycznia 2007 roku.

Obraz działalności zawodowej doktora nie byłby pełny, gdyby nie wspomnieć o Jego dodatkowym zatrudnieniu, podejmowanym w niepełnym wymiarze godzin, począwszy od 1979 roku – co trwa do dzisiaj. Najdłużej, bo przez ok. czternaście lat pracował jako lekarz zakładowy w Przemysłowym Zespole Opieki Zdrowotnej w Katowicach: w Kombinacie Budownictwa Mieszkaniowego Przemysłu Węglowego; Przedsiębiorstwie Robót Górniczych; Przedsiębiorstwie Przerobu Żłomu i Krajowej Państwowej Komunikacji Samochodowej. Następnie, przez rok - na przełomie lat 1995/1996 - sprawował funkcję kierownika przychodni studenckiej, działającej przy Akademii Ekonomicznej w Katowicach. Od 1996 roku wykładał jednocześnie w dwu uczelniach, dodatkowo - poza pracą w ŚAM. Najpierw, przez dwanaście lat (1996-2008) prowadził zajęcia dydaktyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie na Wydziale Nauk Społeczno-Pedagogicznych w Katowicach. Dwa lata później (1998), został też wykładowcą w Katedrze Rehabilitacji Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, gdzie pracował przez siedem lat, do 2005 roku.

Ponadto, przez jedenaście lat (1997-2008) był lekarzem orzekającym o przyczynach zgonów i autorem komentarzy w wydawnictwach statystycznych Ośrodka Analiz i Statystyki Medycznej Śląskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Katowicach. Od stycznia 2009 roku jest w dalszym ciągu specjalistą do spraw kodowania zgonów w Urzędzie Statystycznym w Katowicach.

W ramach pracy w charakterze nauczyciela akademickiego w latach 1987-2008 realizował cele dydaktyczno-wychowawcze i naukowo-badawcze wykładając w trzech śląskich uczelniach, w których był promotorem prac licencjackich i magisterskich z zakresu historii medycyny, zdrowia publicznego i rehabilitacji. Trzy prace magisterskie napisane pod Jego kierunkiem przez studentki Oddziału Pielęgniarskiego Wydziału Lekarskiego ŚLAM uzyskały wyróżnienie dziekana. Poza tym, jedna zdobyła I miejsce w Ogólnopolskim Konkursie PCK. Inna praca - Barbary Nowak - *Kościół katolicki w opiece nad chorymi w Katowicach. Przegląd historyczny i stan aktualny* - z 1995 r. została przyjęta z uznaniem przez metropolitę katowickiego – ks. arcybiskupa Damiana Zimonia. Prace seminaryjne studentów medycyny również były wysoko oceniane. Kilka z nich, zostało opublikowanych w Pro Medico - organie Śląskiej Izby Lekarskiej w Katowicach. Praca seminaryjna Anny Jachymowskiej, studentki V r. Wydziału Lekarskiego w Zabrze, uzyskała w 1996 r. nagrodę w VII edycji konkursu Fundacji Nagród im. Bohaterów Wieży Spadochronowej w Katowicach.

Prowadził też wykłady z przedmiotu *historia medycyny* dla słuchaczy Studium Doktoranckiego ŚAM oraz egzaminował doktorantów z tego przedmiotu. Był inicjatorem i konsultantem cyklu prac doktorskich o tematyce zarówno biograficznej, jak i traktującej o rozwoju poszczególnych dyscyplin lekarskich w regionie Śląskiej Akademii Medycznej. Ideą tej inicjatywy było udokumentowanie i utrwalenie dorobku uczelni w 50-lecie jej istnienia.

Równocześnie był opiekunem merytorycznym Studenckiego Koła Naukowego, funkcjonującego przy Zakładzie Historii Medycyny ŚAM. Przedstawiciele tego Koła dwukrotnie zdobywali pierwsze miejsca w corocznych uczelnianych konferencjach naukowych, a kilka prac studentów zostało wówczas opublikowanych. Dwoch członków Koła brało czynny udział w Krajowych Zjazdach Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (XVIII-tym w Gdańsku i XIX-tym w Poznaniu).

Dodatkowo, był kierownikiem specjalizacji kilkudziesięciu lekarzy, mgr pielęgniarstwa i mgr analityki medycznej w zakresie I i II stopnia z medycyny ogólnej, I stopnia z medycyny społecznej i II stopnia z organizacji ochrony zdrowia.

Przez dwie kadencje (do 2001 r.) był członkiem z wyboru Rady Wydziału Lekarskiego Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach.

Jako nauczyciel akademicki realizował podstawowe formy kształcenia, tj. wykłady ćwiczenia i seminaria magisterskie, z następujących przedmiotów:

- historia i propedeutika medycyny (1987-2003)

na Wydziałach Lekarskich ŚAM w Katowicach (I r.) i Zabrze (V r.) oraz Oddziałach: Stomatologii w Zabrzu-Rokitnicy (II r.) i Analityki Medycznej Wydziału Farmacji w Sosnowcu (I r.).

Na podkreślenie zasługuje fakt, że nauczanie historii medycyny opierał na własnym programie dydaktycznym. Na I i II roku studiów przedmiot ten traktował jako propedeutykę do nauk medycznych, zawodu i instytucji ochrony zdrowia. Natomiast na V roku studiów historię medycyny traktował jako przedmiot integrujący całą wiedzę medyczną;

- zdrowie publiczne (do 2004 roku)

dla studentów VI r. Wydziału Lekarskiego ŚAM w Katowicach;

- metodologia badań naukowych (2003-2007)

w zakładzie Pedagogiki i Filozofii Wydziału Opieki i Oświaty Zdrowotnej ŚAM na kierunkach: pielęgniarstwo, położnictwo i fizjoterapia w Katowicach oraz w Bytomiu;

- patofizjologia oraz epidemiologia i demografia (1998-2005)

w Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach dla kierunku Fizjoterapia na Wydziale Rehabilitacji;

- anatomia funkcjonalna i anatomia narządów mowy, higiena i medycyna pracy, ratownictwo medyczne, biomedyczne podstawy rozwoju i wychowania oraz edukacja zdrowotna (1997-2008)

w Wyższej Szkole Pedagogicznej TWP na Wydziale Nauk Społeczno-Pedagogicznych w Katowicach.

Pracę dydaktyczną doktora cechowało ustawiczne doskonalenie jakości nauczania oraz dbałość o skuteczne pogłębienie umiejętności fachowych i wiedzy słuchaczy.

Udział w pracach krajowych towarzystw naukowych

Od początku swej działalności na polu medycyny uczestniczył w społecznym życiu naukowym biorąc czynny udział w pracach towarzystw. Najwcześniej i najdłużej związany był z *Polskim Towarzystwem Lekarskim (PTL)*, początkowo jako jego członek (1966-1972), następnie już jako członek Zarządu Koła PTL w Katowicach (1973-1979), gdzie pełnił też funkcję skarbnika (1990-1994). Równocześnie był członkiem Zarządu Oddziału PTL w Katowicach w latach 1977-1990, piastując tam przez pięć lat stanowisko sekretarza (1982-1987). Członkiem Zarządu Głównego PTL w Warszawie został w roku 1989 i był nim przez kolejne dziesięć lat, do 1999 roku. Jednocześnie wszedł w skład Zarządu *Sekcji Historii Medycyny* (1994-2006) istniejącej przy

Zarządzie Głównym PTL w Warszawie.

W międzyczasie, jako członek Sekcji Muzealnej *Katowickiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego* współorganizował w 1976 r. Społeczne Muzeum w Katowicach, obecnie (od 1981 r.) - Muzeum Historii Katowic.

Ponadto, od 1972 roku przez dwie kadencje był członkiem Zarządu Głównego *Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji (PTHMiF)* w Warszawie, a w latach 1991-1996 został przewodniczącym Oddziału PTHMiF w Katowicach.

Brał również udział w pracach Zarządu Wojewódzkiego *Polskiego Czerwonego Krzyża (PCK)* w Katowicach, jako członek Komisji Oświaty Zdrowotnej.

Współuczestniczył w założeniu *Polskiego Towarzystwa Medycyny Ogólnej i Rodzinnej (PTMOiR)* w Lublinie, w którym był członkiem Zarządu Głównego w latach 1985-1999, a w okresie 1999-2003 działał tam w Komisji Rewizyjnej.

W uznaniu zasług za wieloletnią współpracę z *Polskim Towarzystwem Medycznym w Republice Czeskiej (PTMwRC)* otrzymał w 1993 roku członkostwo honorowe tegoż towarzystwa, reprezentującego polskie środowisko lekarskie Zaolzia. W tym samym roku został zaszczycony członkostwem honorowym PTL. Godnością honorowego członka Polskiego Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji został odznaczony w 2010 roku.

Uczestnictwo w kongresach i zjazdach naukowych

Ścisłe współpracował z towarzystwami lekarskimi i społecznymi wygłaszając referaty na zjazdach regionalnych, krajowych i międzynarodowych. Jednak nie wszystkie zjazdy upamiętniono wydaniem materiałów pokonferencyjnych. Dlatego tylko niektóre z Jego wystąpień zachowały się w formie drukowanej, tj. 29 referatów, z których 23 - to fragmenty pamiętników zjazdowych, a pozostałe 6 umieszczono w czasopiśmie lekarskich, takich jak: *Annales Academiae Medicae Lodzensis* (1981); *Annales Academiae Medicae Silesiensis* (2 ref.-1990); *Medycyna Wiejska* (1992); *Medicus* (1993) i *Medycyna Nowożytna* (2002). Referaty wygłaszane m.in. na zebraniach Kół PTL w Katowicach, Rybniku i Sosnowcu nie ukazały się drukiem.

Swoje referaty przedstawiał na spotkaniach Polskiego Towarzystwa Medycznego w Republice Czeskiej, które odbywały się w miejscowościach: **Czeskim Cieszynie, Karwinie, Kameralnej Ligotce, Ostrawie, Trzyńcu**, i w **Stonawie**. W kraju, miast które odwiedził w związku ze zjazdami było ponad dwadzieścia, m.in.: **Bydgoszcz VIII PTMP-1996; Gdańsk X PTHM-1969 i XVIII PTHMiF-1997; Kamionka k. Lubartowa III PTMOiŚr-1992; Kraków XVI PTHM-1991; Kielce-Cedzyna PTL-1989; Lublin XV PTHMiF-1988; Łódź III PTMP-1978 i XII**

PTHM-1979; **Poznań** IV PTL-1988 i IX PTHM; **Rydzyń** k. Leszna III PTMOiŚr-1990; **Szczecin** XI PTHM-1976 i PTMS-1998; **Trzebnica** KTN-1992; **Warszawa** XIV PTHM-1983 i PTL-2001; **Wrocław** XVII PTHMiF-1994 oraz w miastach regionalnych: **Bytomiu** HPŚL-1991; **Katowicach** PTMS-1968 i ŚLAM-1979 i XIII PTHM-1982 i XX PTU-1988 i XXX HiMSz-1993 i ŚIL-2003 oraz w **Zabrzu** VI SKN-1965 i ŚIL-1989.

Tematyka Jego wystąpień na zjazdach była bardzo zróżnicowana. Najwcześniej, bo już na studiach, swoje zainteresowania koncentrował na kwestii entomedycyny i medycyny alternatywnej w polskiej kulturze zdrowotnej. Zainteresowania te rozwijał w Studenckim Kole Naukowym ŚAM, którym opiekował się wówczas historyk – dr Witold Kiczka. Efektem pracy w Kole był czynny udział w VI Uczelnianej Sesji Naukowej w Zabrzu-Rokitnicy (1965) oraz **pierwsza publikacja**, będąca streszczeniem referatu wygłoszonego w trakcie owej sesji. W 27 lat później, przedstawił podczas III Sympozjum PTMOiŚr (1992) wyniki poszerzonych badań nad historią medycyny ludowej na wsi i w mieście.

Innym zagadnieniem analizowanym także w młodości była ocena udziału kultury zdrowotnej w stanie zdrowia społeczeństwa (II Sympozjum Medycyny Społecznej, 1968). Do tego tematu powrócił w 1992 r. omawiając na Sympozjum Karkonoskiego Towarzystwa Naukowego ekologiczne uwarunkowania zdrowia i choroby, w kontekście roli oświaty zdrowotnej w prewencji i promocji zdrowia.

Problematykę krajowego systemu kształcenia podyplomowego lekarzy w Polsce w świetle aktualności koncepcji ustawicznego kształcenia lekarzy z 1937 roku referował na Międzynarodowej Konferencji PTL w Kielcach (1989) oraz dziewięć lat później, podczas Dni Medycyny Społecznej w Szczecinie (1998). Badał też losy Polaków z Górnego Śląska kształcących się na studiach lekarskich we Wrocławiu do wybuchu II wojny światowej (PTHMiF, 1994). Wyniki badań nad 25-letnią historią Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Stefana Batorego w l. 1919-1944 zaprezentował na XVIII Krajowym Zjeździe PTHMiF w Gdańsku (1997).

Organizację ochrony zdrowia i środowiska lekarskiego w regionie działania ŚAM w aspektach historycznym i socjologicznym omówił na kilku spotkaniach. Przykładowo, o postępowych tradycjach farmacji na Śląsku i Zagłębiu mówił podczas Sesji Naukowej ŚAM w 1979 roku. Innym razem, podczas otwarcia XX Jubileuszowego Zjazdu Naukowego Polskiego Towarzystwa Urologicznego w 1988 roku wygłosił referat na temat przeszłości urologii w regionie śląsko-dąbrowskim. Rozwój medycyny pracy również w tym regionie scharakteryzował na III Krajowym Zjeździe PTMP w Łodzi (1978), kreśląc sylwetki pionierów torujących nowe drogi w systemowym ujęciu ochrony człowieka w procesie pracy. Osiemnaście lat później - podczas VIII Krajowego Zjazdu PTMP (1996) przedstawił referat z tego zakresu badań pt. *Zapomniana Śląska*

„*Medycyna Pracy*” *Cieszyn 1948*. Osiągnięcia i postać innego pioniera, prekursora resuscytacji w polskiej powszechnej historii medycyny - Jana Prusa - zaprezentował uczestnikom IV Międzynarodowego Zjazdu Naukowego PTL (Poznań, 1988), a wcześniej – na XIV Zjeździe PTHMiF w Warszawie (1985).

Postawę społeczną lekarzy spoza Górnego Śląska uczestniczących w powstaniach śląskich i plebiscycie, którzy odegrali doniosłą rolę w procesie zrastania się Górnego Śląska z Macierzą oceniał w 1991 roku na Sesji Naukowej Historyków Powstań Śląskich (Bytom, 1991). Natomiast udział lekarzy lwowskich w powstaniach śląskich i w lecznictwie Górnego Śląska omawiał w dniu 4 maja 1991 r. na Sesji zorganizowanej w Katowicach przez Związek Górnośląski i Oddział Katowicki Miłośników Lwowa. Wygłosił też referat o zasłużonym lekarzu i żołnierzu - dr Leonie Monné – podczas uroczystości nadania jego imienia Gminnemu Ośrodkowi Zdrowia w Kamionce k. Lubartowa (19 września 1992, III Zjazd PTMOiŚr).

Sytuację lekarzy na wschodnich kresach II Rzeczypospolitej scharakteryzował na I Zjeździe Organizacyjno-Szkoleniowym Lekarzy Polskich i Polonijnych z Europy Środkowo-Wschodniej w Ostrawie, w 1993 roku. Na temat losów polskich i polonijnych lekarzy poza granicami kraju w przeszłości i współcześnie, wygłosił referaty na V Światowym Kongresie Polonii Medycznej (2003) i II Europejskim Kongresie Lekarzy Polskich i Polonijnych w Ostrawie (1997).

Zadziwia różnorodność tematyki prezentowanej na Zjazdach. Znamionuje ona ciągle rozszerzanie zakresu badań i pokazuje ogrom wysiłków koniecznych do ich przygotowania.

Dorobek naukowy

Dorobek naukowy Jubilata jest trwałym wkładem w udokumentowanie historii polskich środowisk lekarskich nie tylko na Górnym Śląsku, Śląsku Cieszyńskim i w Zagłębiu Dąbrowskim, ale i w skali ogólnopolskiej. Obejmuje również historię środowisk lekarskich byłych Kresów Wschodnich, Zaolzia i Polonii medycznej. Jego badania mają charakter interdyscyplinarny. Są z pogranicza medycyny, historii, socjologii i etyki.

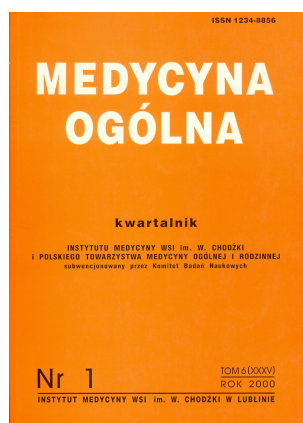
Autor specjalizuje się głównie w biografistyce obejmującej wybitnych przedstawicieli zawodu lekarskiego. Stosuje żmudną i czasochłonną metodę badawczą polegającą na przechodzeniu od biografii poszczególnych lekarzy do biografii całej grupy zawodowej. Stąd 80% całego dorobku naukowego stanowią biografie i biogramy liczące 611 publikacji, a opracowania rzeczowe obejmują 20% dorobku (153 prace).

Poza biografistyką w Jego twórczości można wyróżnić kilka wiodących tematów. Przede

wszystkim, analizuje zagadnienia kształtowania się polskiej grupy zawodowej lekarzy i jej zmieniającej się roli pozazawodowej na przełomie XIX i XX wieku oraz historię ochrony zdrowia w regionie od końca XIX wieku. Bada też funkcjonowanie w latach międzywojennych grupy zawodowej lekarzy na byłych Kresach Wschodnich i Południowo-Zachodnich (Zaolzie). Dużo uwagi poświęca również dokumentowaniu działania Polonii medycznej od końca XIX do końca XX wieku. Ponadto, znaczącą pozycję w Jego dorobku stanowią badania nad rozwojem kształcenia podyplomowego lekarzy w Polsce i w regionie.

W wyniku niestrudzonych badań opublikował ogółem 764 rozprawy naukowe i popularyzatorskie w postaci 14 wydawnictw zwartych, 478 fragmentów dzieł zbiorowych, trzech redakcji oraz 269 artykułów zamieszczonych w czasopismach. Przeciętnie publikował rocznie ponad 15 prac. Najintensywniejszy okres wydawniczy przypada na lata: 1982, 1993 i 2014/5. Przykładowo, w roku 1982 opublikował 134 prace, tj. 17,6% całego dorobku, następnie w 1993 r. - 95 prac (12,5%), a w ostatnich dwu latach - 88 prac, już wydanych lub będących jeszcze w druku, co stanowi 11,5 % wszystkich wydawnictw.

Jako członek zespołu redakcyjnego czuwał przez ponad 14 lat nad poprawnością opracowań trzech wydawnictw. Najpierw, w latach 1991-2005 wchodził w skład Komitetu Redakcyjnego *Słownika biograficznego polskich nauk medycznych XX wieku* - wydawnictwa PAN, w którym jednocześnie był autorem 33 haseł.

Następnie, w latach 1992-2006 był członkiem Komitetu Redakcyjnego *Medycyny Ogólnej* - wydawnictwa Instytutu Medycyny Wsi w Lublinie i PTMOiR, gdzie odpowiadał za dział *Pro Memoria* upamiętniający postacie

zasłużonych, zmarłych lekarzy.

W 1998 roku współredagował publikację *100 lat Towarzystw Lekarskich na Podbeskidziu 1898-1998*, wydaną przez Oddział Beskidzki PTL.

Wyniki 269 badań opublikowanych w formie artykułów były drukowane w 73 tytułach periodyków, z których 26 tytułów - to renomowane czasopisma lekarskie o zasięgu ogólnopolskim. Są to następujące wydawnictwa ciągle: *Annales Accademiae Medicae Lodzensis*, *Annales Accademiae Medicae Silesiensis*, *Anestezjologia*, *Archiwum Historii i Filozofii Medycyny*, *Archiwum Medycyny Sądowej*, *Farmacja Polska*, *Gazeta Lekarska*, *Kardiologia Polska*, *Lekarz Wojskowy*, *Medycyna Nowożytna*, *Medycyna Ogólna*, *Medycyna Wiejska*, *Neurologia i Neurochirurgia Polska*, *Otolaryngologia Polska*, *Pediatrics Polska*, *Polski Tygodnik Lekarski*, *Postępy Psychiatrii i Neurologii*, *Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego*, *Problemy Lekarskie*, *Przegląd Lekarski*, *Roczniki PZH*, *Służba Zdrowia*, *Szpitalnictwo Polskie*, *Wiadomości Lekarskie*, *Wychowanie Fizyczne i Higiena Szkolna oraz Zdrowie Publiczne*.

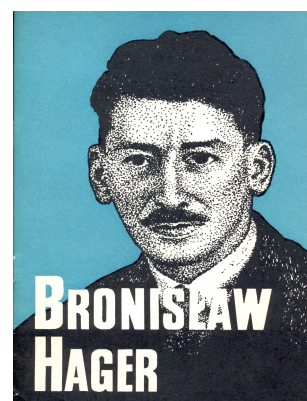
Publikował także w biuletynach informacyjnych i gazetach uczelnianych (16 tytułów periodyków) oraz w 23 tytułach czasopism regionalnych, np.: *Gazeta Ustrońska*, *Głos Ziemi Rybnickiej*, *Katowicki Informator Kulturalny*, *Kalendarz Cieszyński*, *Kroniki Rybnickie*, *Kwartalnik Opolski*, *Nowiny, Opole*, *Pamiętnik Cieszyński*, *Podbeskidzie*, *Prace Pienińskie*, *Rocznik Katowicki*, *Studia Śląskie*, *Szkice Lublinieckie*, *Śląsk*, *Śląski Kwartalnik Historyczny*, *Watra*, *Wiadomości z ulicy Bielskiej 4*, *Wiadomości Zagłębia*, *Zaranie Śląskie*, *Zeszyty Gliwickie*, *Żołnierz Wolności i Zwrot*.

Współpracował również z Redakcjami pięciu pism społeczno-kulturalnych i historycznych

o szerszym zasięgu, tj.: *Kultura i Społeczeństwo*, *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*, *Poglądy*, *Problemy Społecznego Ruchu Naukowego* oraz *Wojskowy Przegląd Historyczny*. Prace popularne umieszczał w pięciu dziennikach i tygodnikach, takich jak: *Dziennik Zachodni*, *Gazeta Wyborcza*, *Trybuna Opolska*, *Trybuna Robotnicza* i *Wieczór*.

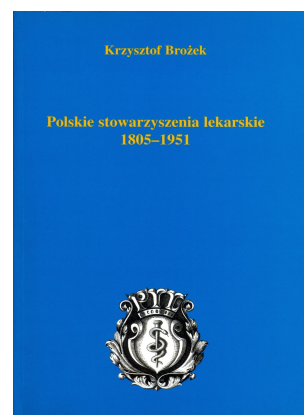
W swoim dorobku Autor najbardziej cenił część popularyzatorską, zwłaszcza w postaci cyklicznego *Leksykonu Regionalnej Historii Medycyny*, którego 77 odcinków ukazało się w latach 1994-2006 w *Pro Medico*, organie Śląskiej Izby Lekarskiej, w nakładzie 15 tys. egzemplarzy. We wszystkich odcinkach *Leksykonu* Autor zawarł 640 biogramów oraz 117 haseł rzeczowych. Jak sam mówi: *tego typu praca umacnia tożsamość grupy zawodowej i ma rolę integrującą oraz kształtuje świadomość historyczną środowiska lekarskiego*.

Wydawnictwa zwarte stanowią szczególne osiągnięcia naukowe Jubilata. W cyklu *Sylwetki Działaczy Śląskich*, wydany przez Katowickie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne ukazało się w latach 1982-1987 siedem pozycji książkowych o następujących lekarzach: Józef Rostek (1982), Andrzej Mielecki (1983), Henryk Jarczyk (1983), Maksymilian Wilimowski (1984), Wincenty Styczyński (1985), Bronisław Hager (1987) i Waław Olszak (1987).

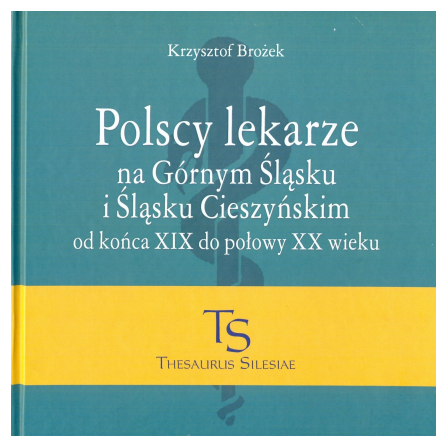
Syntezą badań nad losami powstańczej służby na Górnym Śląsku jest monumentalna monografia z 1973 roku zatytułowana: *Polska służba medyczna w powstaniach śląskich i plebiscycie 1918-1922*, zawierająca 221 biogramów uczestników walk: lekarzy, studentów medycyny, farmaceutów i drogistów. Książka ta, uzyskała wiele pochlebnych recenzji i wspomnianą już nagrodę Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia.

Druga książka, wydana przez Zarząd Główny PTL w 2005 roku pt. *Polskie stowarzyszenia lekarskie 1805-1951*, dedykowana pamięci Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego w 200-lecie założenia, okazała się kolejnym wydarzeniem wydawniczym. W przedmowie do niej, napisanej przez prof. Jerzego Woy-Wojciechowskiego czytamy: *Trzymacie Państwo w rękach wspaniałą pracę lekarza będącego zarazem historykiem medycyny, dr med. Krzysztofa Brożka, opisującą dwa wieki działalności polskich stowarzyszeń lekarskich. Została ona napisana z prawdziwie benedyktyńską pracowitością, dla uczczenia tego jubileuszu. Mimo, że w książce podane są z historyczną dokładnością, zdawałoby się suche, tylko potwierdzone w materiałach źródłowych fakty, można na jej stronach odczytać emocjonalne, patriotyczne zaangażowanie Autora (...)*.

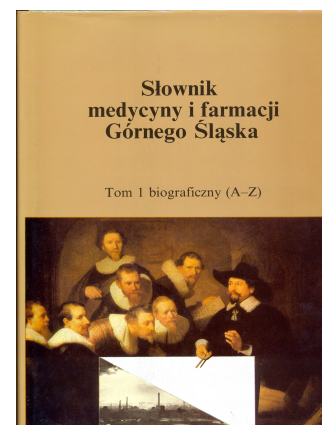
Trzecia monografia - nazwana wydawniczym rarytasem - ukazała się w 2009 roku nakładem Wydawnictwa Naukowego „Śląsk” pt.: *Polscy lekarze na Górnym Śląsku i Śląsku Cieszyńskim od końca XIX do połowy XX wieku*. W drugiej części książki znajduje się 575 biogramów. Prof. Andrzej Kierzek z Wrocławia recenzując ją, napisał: *Ta historycznomedyczna praca (...) jest ewenementem w skali krajowej. Zadziwia swoją logicznością, jasną redakcyjną koncepcją, rzetelnością. Ale jak może być inaczej? Bo przecież Brożek w środowisku historyków medycyny jest właśnie synonimem rzetelności, dociekliwości, profesjonalności i talentu. Zawsze prezentuje poziom do jakiego nas swoimi publikacjami przyzwyczaił (...).*

Natomiast w przedmowie do tej książki doc. Zygfryd Wawrzynek dodaje: *(...) Podobnie jak artysta z kamyków buduje, układa mozaikę, tak Autor na podstawie biografii kreślił portret zbiorowy śląskich lekarzy, oryginalny w swych treściach, odkrywczy (...), mały pomnik dla ludzi czynu (...). W swej mrówczej, benedyktyńskiej pracy, wspominając przeszłe wydarzenia, nie zapomniał o ogromnej pracy i poświęceniu lekarzy, którzy przed nami żyli (...).*

W 478 fragmentach dzieł zbiorowych na czoło wysuwają się biogramy publikowane w encyklopediach i w słownikach, wśród których szczególne miejsce zajmuje Polski Słownik Biograficzny (PSB) – wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk i Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, ukazujące się od 1935 roku. Z Redakcją PSB Jubilat współpracuje nieprzerwanie od 1975 roku, publikując w nim łącznie 58 biografii. Współpracę z tym wydawnictwem Autor ceni sobie najwyżej. W wywiadzie udzielonym w 2009 roku Katarzynie Strzałkowskiej mówi, że Polski Słownik Biograficzny (...) *Liczy czterdzieści cztery tomy, czyli ma długość paru metrów, ale z mojego mieszkania nigdy nie zniknie, bo to „polski Panteon” (...).*

Z innych słowników, w których Autor publikował liczne biografie wymienić należy: *Chorzowski słownik biograficzny* (2007-2015, 32 poz.); *Słownik medycyny i farmacji Górnego Śląska* (1993, 1997 - 79 poz.); *Śląski słownik biograficzny* (1977-1999, 25 poz.); *Słownik polskich towarzystw naukowych* (1990-3poz.); *Słownik Polski walczącej na kresach północno-wschodnich* (2004) oraz pozostałe słowniki biograficzne: *Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku* (1991-2002, 33 poz.); *Słownik biograficzny powstańców wielkopolskich 1918-1919* (2002, 5 poz.); *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku* (1996, 1 poz.) i *Słownik biograficzny Pomorza Nadwiślańskiego* (1997,

2 poz.).

Ważne miejsce w Jego dorobku zajmuje również współpraca z Redakcjami leksykonów i encyklopedii. Przykładowo, w 1996 roku opublikował w *Encyklopedii Dąbrowy Górniczej* trzy biogramy. Natomiast w *Encyklopedii Powstań Śląskich* (1982) umieścił 133 biogramy, a 60 biogramów – w *Leksykonie Polaków w Republice Czeskiej i Republice Słowackiej* (2014-2015).

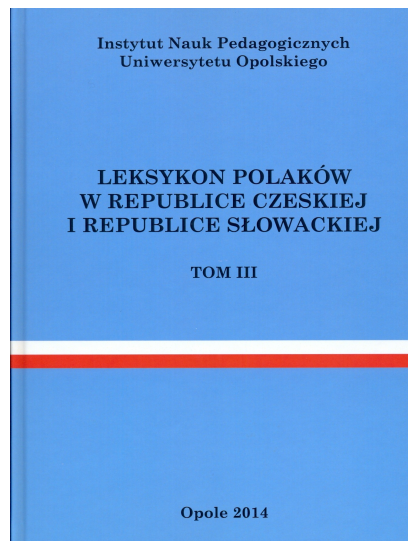
Owoce wieloletniej współpracy z redaktorem naukowym - prof. zw. dr hab. Wojciechem Noszczykiem jest rozdział o Śląsku umieszczony w *Zarysie dziejów chirurgii polskiej* (wyd. 1989 i 2011) oraz rozdziały o towarzystwach lekarskich znajdujące się - w będącym obecnie w druku - trzutomowym dziele *Dzieje medycyny w Polsce*, obejmującym okres od Polski przedrozbiorowej do medycyny w PRL.

Fragmety innych książek godne polecenia to wydane przez Śląski Instytut Naukowy *Ludzie 35-lecia* (1979) i *Tobie Polsko* (1981) oraz wydawnictwo Związku Górnośląskiego – *Wszechnica Górnośląska* (1991), a także publikacja Muzeum Górnośląskiego (2005) zatytułowana *Losy inteligencji śląskiej w latach 1939-1945*. Zwraca też uwagę wydana przez Muzeum Historii Katowic w 2012 roku monografia pt. *Katowice. Środowisko, dzieje, kultura, język i społeczeństwo*. W jej pierwszym tomie Autor zamieścił rozdział *Ochrona zdrowia i opieka społeczna w okresie międzywojennym*.

Trudno wymienić wszystkie dokonania Jubilata, który nieraz sam dziwi się, skąd znajdował czas by pogodzić praktykę lekarską z wyczerpującą pracą nauczyciela akademickiego i żmudnym szperactwem. Jubilat nadal realizuje kolejne zamówienia Redakcji *Polskiego Słownika Biograficznego*. Aktualnie opracowuje artykuły:

- Świerczek Stanisław (1901-1988), lekarz, psychiatra, doc. ŚAM;
- Święcki Jeremi (1913-1991), lekarz onkolog, doc. Instytutu Onkologii w Gliwicach;
- Tabeński Zbigniew (1913-1992), lekarz, chirurg dziecięcy, prof. ŚAM;
- Talewski Roman (1908-1994), lekarz fizjatra, historyk medycyny z Zakopanego, dr hab.;
- Targ Alojzy (1905-1973), historyk, bibliotekarz, inicjator Śląskiego Słownika Biograficznego;
- Tarmas Józef (1917-1975), lekarz anatom, prof. AM w Białymstoku.

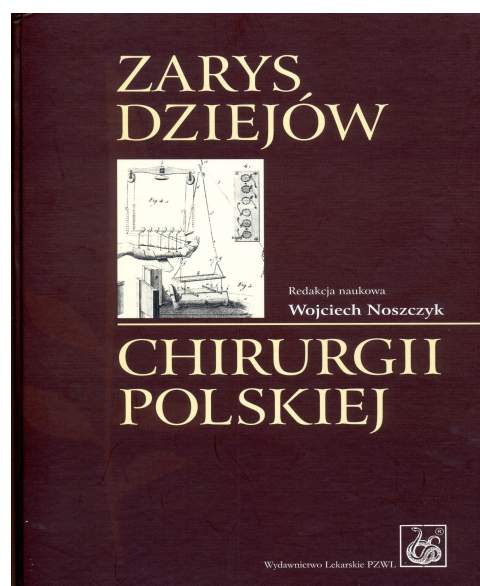
W warsztacie historyka Autor ma zaawansowane przygotowanie drugiego rozszerzonego wydania: *Śląscy lekarze w XX wieku* (pierwsze wydanie ukazało się w 2009 r. pt. *Polscy lekarze na*

Górnym Śląsku i Śląsku Cieszyńskim od końca XIX do połowy XX wieku). Pracuje też nad monografią *Lekarze w Zagłębiu Dąbrowskim w XX wieku*, która będzie syntezą Jego dorobku w tym zakresie. Ponadto, przeprowadził już kwerendę sprowadzonego w pierwszych latach dwutysięcznych - z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku - zespołu *Powstania Śląskie*, ewakuowanego z Polski w 1939 roku. Dodatkowo, Jubilat marzy o uzupełnieniu swojej książki *Polska służba medyczna w powstaniach śląskich i plebiscycie 1918-1922*, wydanej w 1973 roku.

Wyróżnienia

Za całokształt działalności naukowej i społecznej został szczególnie nagrodzony. W 2004 roku otrzymał najwyższe odznaczenie Polskiego Towarzystwa Lekarskiego – *Gloria Medicae* (nr 158). Medal ten jest przyznawany rocznie tylko dziesięciu lekarzom wybranym w tajnym głosowaniu, z kilkudziesięciu kandydatów. Został też laureatem nagrody Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego, którą otrzymał podczas XII Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, odbywającego się w Katowicach (19-20.IX.1979 r.) za wyróżnioną pracę konkursową nt. *Spoleczne tradycje medycyny w regionie śląsko-dąbrowskim*. Ponadto, w 1997 roku, Koło PTL w Sosnowcu uhonorowało Jubilata medalem im. Józefa Czajkowskiego – pierwszego Prezesa Towarzystwa Lekarskiego Zagłębia Dąbrowskiego – w uznaniu zasług na niwie krzewienia wiedzy o szczytnej przeszłości pokoleń lekarzy i Towarzystwa Lekarskiego Zagłębia Dąbrowskiego. Nagrodę Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia otrzymywał dwukrotnie: indywidualną w 1973 r. za wspomnianą już monumentalną monografię historyczną: *Polska służba medyczna w powstaniach śląskich i plebiscycie 1918-1922*, a w roku 1991 – nagrodę Zespołową Pierwszego Stopnia za udział w autorstwie dzieła zbiorowego pt. *Zarys dziejów chirurgii polskiej*.

Z regionalnych wyróżnień, wymienić należy Śląską Nagrodę im. Juliusza Ligonia przyznaną w 1997 r. przez Katolickie Stowarzyszenie Civitas Christiana za *wybitne osiągnięcia w badaniach nad historią medycyny w regionie oraz wielkie pasje społecznikowskie popularyzujące dorobek pokoleń lekarzy śląskich*. Nagrodę tę otrzymują od 1996 roku osoby i instytucje wybitnie zasłużone dla ziemi śląskiej. Ponadto, Fundacja Bohaterów Wieży Spadochronowej w Katowicach przyznała w 1996 roku nagrodę za *Leksykon regionalnej*

historii medycyny. Również Śląska Izba Lekarska w Katowicach - w uznaniu zasług - wyróżniła Doktora *Wawrzynem Lekarskim* w 2009 roku, a w cztery lata później (2013) uhonorowała dyplomem Redakcji *Pro Medico - Złote pióro*.

Piśmiennictwo:

Brom Rudolf, Szaraniec Lech, Śliwiok Józef (oprac.): Prof. zw. dr hab. Andrzej Brożek: życie i twórczość. Katowice: Wszechnica Górnośląskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk im. W. Roździeńskiego, 2006. 79 s.; Brożek Krzysztof. [W:] Brzeziński Tadeusz: Polskie Towarzystwo Lekarskie 1951-2001. Warszawa: Script: na zlec. Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, 2005 s.17, 17, 29, 33, 34, 56, 104-106, 183, 202, 203; Brożek Krzysztof. [W:] Kocot Emilian: 100 lat Towarzystwa Lekarskiego Zagłębia Dąbrowskiego i Kół Polskiego Towarzystwa Lekarskiego w Zagłębiu Dąbrowskim. Sosnowiec: nakł. Autora, 2007 s. 240-241; Brożek Krzysztof. [W:] Kto jest kim w Polsce. Edycja 4. Zespół red. Beata Cynkier [i in.]; współpr. Agnieszka Magdalena Bąbel [i in.] Warszawa: Wydawnictwo Polskiej Agencji Informacyjnej, 2001 s.86; Brożek Krzysztof. [W:] Kto jest kim w Polsce 2004. T.1: A-D. Poznań: Polska Narodowa Oficyna Wydawnicza, 2005 s.141 Brożek Krzysztof. [W:] Kto jest kim w województwie katowickim '98. Katowice: Towarzystwo Zachęty Kultury, 1998 s.45; Brożek Krzysztof: Książka jest rekompensatą. Rozmowę przepr. Katarzyna Strzałkowska. Pro Medico 2009 nr 159 s.5-7; Brożek Krzysztof. [W:] Polskie Towarzystwo Medycyny Ogólnej i Rodzinnej 1985-2011. Pod red. Jerzego Baranowskiego, Jacka Matlaka, Ireny Woźnicy. Lublin: Polskie Towarzystwo Medycyny Ogólnej i Rodzinnej, Instytut Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki, 2012 s. 23, 38, 39, 66-67; Brożek Krzysztof. [W:] Szkice do portretu Śląskiej Izby Lekarskiej 1989-2014. Zespół red. Żywistaw Mendel i in. Katowice: Śląska Izba Lekarska, 2015 s.72, 75, 223, 231, 304, 453-465, 567. Miękina-Pindur Jadwiga: Ludwik Brożek „Śląski Estreicher”. Sylwetka bibliologa, bibliofila i regionalisty. Katowice: Wydawnictwo Gnome, 2001. 125 s.; Wawrzynek-Zyga Zygfryd: Przedmowa. [W:] Brożek Krzysztof: Polscy Lekarze na Górnym Śląsku i Śląsku Cieszyńskim od końca XIX do połowy XX wieku. Katowice: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, 2009 s.9; Woy-Wojciechowski Jerzy: Przedmowa. [W:] Brożek Krzysztof: Polskie stowarzyszenia lekarskie 1805-1951. Warszawa: Script: na zlec. Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, 2005 s.7-12; [zob. też komunikaty, omówienia, recenzje w Bibliografii publikacji dr K. Brożka poz. 15, 25, 272, 273, 624].

*Danuta Korzon
Główna Biblioteka Lekarska w Warszawie
Oddział w Katowicach*